

VODIČ ARHIVA BOSNE I HERCEGOVINE, Sarajevo 1987. Proslavljajući dan osnivanja Arhiva Bosne i Hercegovine, ta se institucija odužila i osnivačima i onima koji koriste građu s veoma korisnim poklonom: objavila je svoj vodič. Time se ta najviša arhivska institucija SR Bosne i Hercegovine opredijelila da svoju proslavu manifestira i radnim materijalom trajne vrijednosti. Jer, vodič svakoga arhiva zapravo je krsni list te ustanove a nerijetko i regije koju pokriva djelatnost određenoga arhiva. A što se tiče arhivalija u SR Bosni i Hercegovini, treba reći da je ovdje izuzetna situacija — tijekom vrlo duge otomanske prevlasti, čak sve do 19. stoljeća, nije se na izvor gledalo kao na opće državno, odnosno kulturno dobro. Uz druge faktore, i to je utjecalo na relativnu kasnu brigu za arhivalije — tek 1909. god. Zemaljska je vlada za Bosnu i Hercegovinu dala prijedlog određenoj službi u Beču da se izvorna građa smjesti u jedan centar. Taj pokušaj, na žalost, nije uspio, pa se moralo pričekati — kao i u mnogome drugom što se tiče Bosne i Hercegovine — na doba poslije pobjedonosnoga NOB-a. Tako je tek Uredbom vlade Narodne Republike Bosne i Hercegovine 1947. god. osnovan Državni odnosno današnji Arhiv Bosne i Hercegovine u Sarajevu.

O svemu tome i o drugome riječ je u »Vodiču Arhiva Bosne i Hercegovine«. Odmah treba naglasiti: radi se o izuzetno značajnom i vrijednom djelu, koje je 1987. god. objavljeno na 462 stranice. Ovdje ima općih i specijalnih podataka. Od općih treba podsjetiti, npr., na prvu nama do sada poznatu povelju iz ovih krajeva — onu bosanskoga bana Kulina iz 1189. godine, točnije rečeno na bosansko-dubrovački trgovački ugovor, a od posebnih na vraćanje arhivalija iz Austrije koje je okupator za prvog svjetskog rata opljačkao, te da je od one ogromne količine građe nastale u turskom periodu vlasti nad Bosnom i Hercegovinom sačuvano u Arhivu Bosne i Hercegovine samo 700 dokumenata (!).

»Vodič« koji je pred nama veoma je opširan i instruktivan materijal, koji u deset osnovnih cjelina daje sijaset vrijednih podataka — počevši od uvodnih obrazloženja, što je osnovno — preko uvoda u arhivske fondove i zbirke, preko prikaza kinoteke (filmskih materijala), arhivskih fondova i zbirki u ustanovama, bibliotekama, arhivske građe u nastajanju, do bibliografije radova izrađenih na osnovi građe Arhiva BiH, tabelarnih priloga i registara, itd. Ova edicija sadržajno je vrlo detaljizirano djelo, s podacima od životna značaja za arhivsku službu SR Bosne i Hercegovine, a time i SFRJ, za kompletnu kulturnu, znanstvenu, prosvjetnu, ekonomsku, političku i drugu oblast života ove naše socijalističke republike. Od sada, bez uvida u tu ediciju neće moći djelovati niti jedan ozbiljniji istraživač prošlosti u SR BiH, a ni šire. Ne može se više reći da je teško nešto naći — naravno gledajući na materiju globalno — barem od onoga što se sada nalazi u centralnoj bosansko-hercegovačkoj arhivskoj instituciji. (PETAR STRČIĆ).

METODI OBJAVLJIVANJA ORIJENTALNIH IZVORA. ZAKLJUČCI SAVJETOVANJA 1—2. Beograd 1986. Publiciranje izvora odavno je poznata stvar, ali u metodama i načinima njihova ediranja postoje razne nedoumice koje

se, nerijetko, i štetno znaju odraziti na samu bit toga odgovornog posla. Doduše, odavno su poznate arheografija ili egdotika — pomoćna povijesna nauka koja podrobno o ovome govori — ali ništa, dakako, nije trajno i nepromjenjivo, da se ne bi moglo poboljšati. U tom smislu treba gledati i dvije brošure Balkanološkog instituta Srpske akademije nauka i umetnosti iz 1986. i 1987. godine: »Pitanja savremene orijentalistike u Jugoslaviji, 1, Metodi objavljivanja orijentalnih izvora. Zaključci naučnog savetovanja jugoslovenskih orijentalista i istoričara 21—22. aprila 1986, 2, (...) Pitanje obnove kadrova. Zaključci Drugog naučnog savetovanja jugoslovenskih orijentalista i istoričara 15—16. decembra 1986«. Nadležni organi Saveza arhivskih radnika Jugoslavije usvojili su načela izdavanja arhivske građe (Arhivist 1—2/1982, str. 221—275), ali su naglasili i potrebu dorade i dopune usvojenoga materijala, tako da će, sada, korisno doći i ovi zaključci jugoslavenskih orijentalista. O čemu se radi? Orijentalni institut u Sarajevu priredio je 1985. znanstveni skup »o problemima savremene orijentalistike i istorije jugoslovenskih naroda pod turskom vlašću«. Tom prigodom osnovana je jugoslavenska komisija, koja se sastala u Balkanološkom institutu u Beogradu 1986, te zatim u proširenom sastavu na savjetovanju. Tada se, pored ostalog, preporučilo da se inventarizira građa, i to: »a) onu čiji se originali nalaze u tim (naučnim i arhivskim, op. P. S.) ustanovama, bez obzira na to da li je ranije objavljivana ili ne; b) onu koja je u tim ustanovama prikupljena iz stranih arhiva u obliku fotokopija, kserokopija i mikrofilmova, također bez obzira na to da li je ranije objavljena ili ne; c) onu koja se u tim ustanovama čuva u obliku prepisa ili ličnih spisa.« Uputstva će dati Orijentalni institut u Sarajevu. Ustanove bi trebale popisati i građu koja se nalazi i u privatnika te pravnih lica. Potrebno je učiniti i prioritetni spisak izvora za ediranje. U zaključcima s prvog savjetovanja govori se o potrebi nastavljanja objavljivanja »zakonskih spomenika«, te se daju natuknice o tome što treba da sadrži izdanje turskoga popisnog deftera, te kakva je njihova »diplomatička oprema«. Drugo savjetovanje (iz prosinca iste godine), također u Balkanološkom institutu SANU, donijelo je zaključak o potrebi popisanja »onih narativnih izvora koje odmah treba uzeti u razmatranje radi objavljivanja, a, zatim, unutar toga spiska, izvršiti klasifikaciju«. Posebno se govori o ovim izvorima: sidili, muhime defteri, vakuf-name, epigrafski spomenici, turski izvori za historiju XIX i XX st., likovni izvori. Na tome drugom skupu naročita je pažnja posvećena »pitanju obnove kadra«, razmotrena je situacija »na pojedinim odeljenjima i fakultetima Univerziteta u Beogradu«, pa je doneseno deset posebnih (usmjeravajućih) zaključaka koji bi trebali znatno poboljšati postojeće prilike (posebno preko Beograda i Sarajeva). Deveta točka glasi: »Treba iskoristiti postojeće mogućnosti da se na Sveučilištu u Zagrebu podstakne dalji razvitak altaističkih studija, i eventualno, iranistike«. Treba se nadati da će vrlo korisni zaključci dva savjetovanja jugoslavenskih orijentalista u Beogradu 1986. god. u pogledu brige za izvore uroditi plodom. Ozbiljnost kojom se prišlo tome poslu, imena znanstvenika koji su tražili izlaz iz nastalog problema daju mogućnost i nadu da bi moralo doći do prekretnice. (PETAR STRČIĆ).

IVANKA BRUK-LJUBDRAG POPOVIĆ, »ARHIVISTIKA ZA III I IV RAZRED USMERENOG OBRAZOVANJA PREVODILIČKE I ARHIVSKO-MUZEJSKE STRUKE. ZANIMANJA: ARHIVSKI POMOĆNIK, ARHIVAR U